

Найчук Антон Віталійович
Черелюк Юрій Миколайович

Сутність основних дефініцій дослідження релігії у контексті суспільно-політичного дискурсу

УДК 32.01+316.3]:2
DOI <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2025-1.22>

Найчук Антон Віталійович
кандидат філософських наук, доцент,
доцент кафедри політології
та філософії
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, Кам'янець-
Подільський, Хмельницька область,
Україна
ORCID: 0000-0002-9906-6645

Черелюк Юрій Миколайович
аспірант кафедри політології
та філософії
Кам'янець-Подільського національного
університету імені Івана Огієнка
вул. Огієнка, 61, Кам'янець-
Подільський, Хмельницька область,
Україна
ORCID: 0009-0006-9212-145X

У статті розкриваються основні дефініції дослідження релігії в контексті суспільно-політичного дискурсу. Вказується на те, що релігія залишається одним із ключових соціальних інститутів, що формують суспільні норми, цінності та ідентичність громадян. Вона здійснює значний вплив на політичні процеси, зокрема вибори, підтримку партій та формування державної політики у сферах моралі, культури і соціального забезпечення. У сучасних умовах глобальних викликів, таких як міграційні кризи та релігійний екстремізм, дослідження релігійного чинника є особливо актуальним.

Мета статті передбачає аналіз, визначення та характеристики ключових категорій, що стосуються релігії, їх адаптацію до сучасного суспільно-політичного контексту.

Методи дослідження включають концептуальний аналіз, що зосереджено на наукових підходах до визначення та тлумачення основних понять, пов'язаних із релігією в контексті її соціальних функцій та впливу на політичні процеси, синтез, завдяки якому забезпечується інтеграція отриманих результатів у цілісну систему, а також системний підхід, оскільки релігія розглядається у взаємозв'язку з політичними процесами, культурою, мораллю та соціальними відносинами.

Результати дослідження показують, що релігію в суспільно-політичному контексті варто розглядати як комплексну систему вірувань, ритуальних практик та соціальних структур, яка сприяє соціальній згуртованості, відіграє ключову роль у формуванні змісту соціально-політичних дій, виступає значним стабілізуючим чинником, але водночас може бути джерелом конфліктів. Вона залишається важливим фактором суспільно-політичного життя. Релігійні спільноти мобілізують маси для підтримки чи протесту проти політичних рішень, що робить релігію інструментом політичного впливу.

Окрему увагу приділено типам релігійних організацій, зокрема, еклезії, деномінації, секти, культу, що мають специфічний вплив на релігійну ідентифікацію та їхню роль у соціальній динаміці.

Ключові слова: релігія, суспільно-політичні процеси, релігійний вплив, політика, секта, культ, еклезія, деномінація.

Вступ. У багатьох сучасних державах релігія досі відіграє важливу роль як у визначенні цінностей, моральних норм так й ідентичності громадян. Водночас релігійний фактор має значний вплив й на їх політичні процеси, зокрема, вибори, підтримку політичних партій чи лідерів, а також формування державної політики щодо питань, пов'язаних із мораллю, культурою, соціальним забезпеченням тощо. У певних країнах релігійні організації здійснюють безпосередній вплив на формування та реалізацію державної влади, що проявляється у характері політичних рішень та регулюванні різних сфер суспільного життя.

Релігійні спільноти здатні виступати важливими гравцями у суспільно-політичних процесах, мобілізувати значні маси людей на підтримку або протести проти певних владних рішень, що перетворює релігію на важливий інструмент у руках політичних сил, які прагнуть впливати на суспільну думку та політичне спрямування держави.

Дослідження релігійного фактора є достатньо актуальним в умовах сучасних глобальних викликів, таких, зокрема, як міграційні кризи, етнічні конфлікти, релігійний екстремізм тощо. Релігія в таких випадках може бути як фактором стабілізації су-

спільства, так і джерелом конфліктів у ньому. Відповідно, дослідження релігії та релігійного фактора в цих процесах дозволяє зрозуміти механізми їх розвитку та знайти ефективні шляхи вирішення конфліктів та забезпечення стабільності в державі.

Мета статті полягає в аналізі та визначенні ключових категорій, що стосуються релігії, з метою їх адаптації до сучасного суспільно-політичного контексту.

Методи дослідження включають концептуальний аналіз, що зосереджено на наукових підходах до визначення та тлумачення основних понять, пов'язаних із релігією в контексті її соціальних функцій та впливу на політичні процеси; синтез, завдяки якому забезпечується інтеграція отриманих результатів у цілісну систему; системний підхід, оскільки релігія розглядається у взаємозв'язку з політичними процесами, культурою, мораллю та соціальними відносинами.

Результати. Релігія супроводжує людство впродовж значної частини його історії та охоплює сьогодні близько 80% населення земної кулі. Її роль є визначальною у контексті формування духовності та культурних традицій різних націй, народностей та спільнот. Не менш важливим є її

вплив на формування моралі людської поведінки, що зумовлює соціальну стабільність і зниження деструктивних форм соціальної поведінки. Релігія – це те, що утримує людство від беззаконня у соціальних поведінкових конструктах. У межах релігії створюються норми моральної поведінки. Вона також забезпечує соціальну згуртованість та солідарність при доланні тягот життя, що можуть проявлятися у різних природних катаклізмах, явищах, що не належать до людського контролю.

Сучасна наука по різному підходить до визначення поняття «релігія». Сам термін має латинське походження, де «religio» означало благочестя, святиню та предмет культу. У європейській культурі це слово починає поширюватися приблизно з XVI століття. До цього часу воно зустрічалося епізодично, без усталеного значення, замість якого часто вживалися різні синоніми – «віра», «вірування» чи «побожність» [13, с. 8].

Релігія є однією з найдавніших форм духовного життя людства, особливим типом світогляду, світосприйняття та практик індивіда чи групи осіб, що ґрунтується на вірі в реальне існування надприродного – Бога, божеств, духів, істот чи енергій. Вона пропонує особливі засоби взаємодії з надприродним, зокрема молитви, жертвоприношення, богослужіння тощо [9].

Як стверджує Н. Пивоварова, релігія виникає, розвивається та функціонує в соціумі, є одночасно соціальним і особистісним феноменом. Вона сприймається на індивідуальному рівні, проходячи крізь призму свідомості конкретного індивіда. Віра, у свою чергу є не лише ознакою релігійної свідомості, а й інтелектуальною та психологічною властивістю людської природи [7, с. 52].

З наукової точки зору поняття «релігія» означає віру, специфічний світогляд, а також систему обрядово-культових дій, зумовлених переконанням у існуванні надприродного. Водночас воно охоплює також об'єднання вірян у певну структуру. При цьому, в різних культурах цей концепт може позначатися іншими термінами. Так, наприклад, у санскриті побутує слово «дхарма», що означало вчення, чесність, моральність, закон, вірець, порядок, світогляд тощо. Дхарма позначає цінності, норми й правила, що визначали повсякденну діяльність людини, її поведінку в суспільстві та життєві цілі відповідно до місця, яке вона займала у Всесвіті з моменту народження. Разом із тим, в ісламі використовується термін «дін», що означає абсолютну відданість Аллаху та віру в те, що всі події в житті людини зумовлені його волею. Воно передбачає неухильне дотримання основних релігійних приписів, таких як щоденна п'ятикратна молитва чи заборона вживати свинину [13, с. 8].

В концепції Е. Дюркгейма релігія розглядається як система вірувань та ритуалів, що знаходять вираження через колективні дії, пов'язані зі

священими речами. Центральну роль у релігії Е. Дюркгейм відводив релігійним організаціям, які забезпечують підтримку функціонування вірувань. Він наголошував, що кожна релігія передбачає регулярні церемоніальні та ритуальні дії, коли спільнота віруючих збирається разом. У таких колективних заходах змінюється почуття солідарності групи.

У свою чергу М. Вебер розглядав релігію як соціокультурний інститут, що поєднав у собі риси культурної системи та функціонує як самостійний соціальний інститут. На його думку, релігія виступає первинною основою цінностей, визначаючи зміст соціальних дій, їх значущість та цілі. Релігійні установки формують психологічні стимули, що визначають напрями життєвої поведінки індивідів, спонукаючи їх дотримання. Ці стимули обумовлені релігійними уявленнями та пов'язані з практичними релігійними інтересами, що дозволяє релігії впливати на соціальну поведінку [8, с. 72].

Одним з ключових елементів суспільства, на думку П. Сорокіна, є об'єднання індивідів в основу якого покладено релігійний чинник. Він стверджував, що релігія індивіда – не результат його свідомого вибору, а лише наслідок історичного розвитку. У більшості випадків вона успадковується соціальним середовищем. П. Сорокін підкреслював, що релігія, становлячи продукт соціального життя, з моменту свого виникнення перетворюється на одну з сил, що впливають на нього. Вона зумовлює певні ефекти як у поведінці окремих індивідів, так і в суспільному житті загалом [8, с. 73].

Релігія як соціальний інститут виконує низку важливих функцій, таких, зокрема, як виховання та суспільну консолідацію, вона постає ключовим і системоутворюючим чинником культури, істотно впливає на самоідентифікаційні процеси та націєтворення. Її роль варіюється залежно від історичних чи соціальних контекстів, виступаючи як чинник примирення або джерело суспільних потрясінь і конфліктів. У XXI столітті релігія не полишає прагнень й надалі перебувати у глобальній, регіональній та національній політиці, продовжуючи впливати на поведінку спільнот. Вона є помітним фактором у сучасних збройних конфліктах, де протистояння між представниками різних релігій часто загострюється, навіть якщо першопричиною конфлікту виступають територіальні, ресурсні чи політичні суперечності [2, с. 87–88].

Духовну основу будь-якої релігії становить віра у надприродне, що протиставляється природному, тобто усьому, що відповідає законам розвитку суспільства, логічному, зрозумілому та систематично змінюваному, що не є результатом впливу зовнішніх факторів чи надприродних сил. Натомість надприродне охоплює явища, що виходять за межі видимого світу, але можуть бути сприйняті через чуття. Це віра у існування потойбічних сил у формі

божеств, ангелів, демонів та інших надприродних істот. Релігійний світогляд відкриває іншу реальність, недосяжну безпосередньому спостереженню, проте таку, що визначає загальні чинники та закономірності функціонування суспільства, що ґрунтуються на вірі.

У більшості релігійних вчень надприродне персоніфікується через образ Бога або богів (у політеїстичних релігіях). Бог виступає центральною постаттю та сенсом кожної релігії. Згідно з релігійними уявленнями Бог є верховною, надприродною сутністю, наділеною, абсолютним розумом, досконалістю та всемогутністю. Він постає творцем світу й зумовлює все, що відбувається в ньому [14, с. 39].

Релігійні спільноти формуються та розвиваються різними шляхами, створюючи власні установи та структури, розробляючи різноманітні практики тощо. Більшість їх проходять через різні етапи організаційного становлення, поступово еволюціонуючи від незначних об'єднань до масштабних інституцій.

У науковому дискурсі для опису різних типів релігійних організацій переважно використовують такі терміни, як еклезія, деномінація, секта та культ. Культ (з латинської *cultus* – догляд, поклоніння) являє собою сукупність релігійних практик, пов'язаних із віросповідними уявленнями віруючих. Ці уявлення сформовані у релігійних догматах, канонах, міфах, традиціях, правилах тощо. Культові дії реалізуються за допомогою спеціальних предметів і символів у певній послідовності. Організація та проведення їх здійснюється кліриками чи спеціально підготовленими віруючими, що забезпечує дотримання усталених релігійних норм і традицій. Їхня кінцева мета передбачає задоволення релігійних потреб, а також регламентацію побуту чи знакових подій життя суб'єктів культової діяльності [10].

Культові дії охоплюють різноманітні релігійні практики, що здійснюють віруючі, включаючи обряди, святкові заходи, молитви, жертвоприношення, пости та інші форми релігійної активності. Культова діяльність поєднує як духовні, так і матеріальні аспекти, зокрема спорудження культових об'єктів, використання спеціальних предметів (свічки, ікони, облачення священнослужителів тощо), що створюють унікальну духовну атмосферу.

Секта (з латинської мови іменник *secta* означає вчення, напрям, школу та походить від дієслова *sequor* – слідувати) є одним із типів релігійної чи філософської організації, що має власну систему вірування або вчення. У латинському перекладі Біблії терміном *secta* перекладали грецьке слово *αἵρεσις* (єресь), яким спочатку позначали вибір, особливе вчення, особливу релігійну чи філософську школу.

Секти вирізняються своєю опозиційністю до певного релігійного чи філософського напрямку. Зазвичай вони утворюються внаслідок відходу невеликої групи вірян від більшої релігійної течії, протиставляючись останній. Серед особливостей сект виділяють невелику кількість членів порівняно з групою від якої вони відокремились, а також недоброзичливе ставлення до останньої. Історично термін секта використовувався для позначення груп, чиє вчення відхилилось від офіційної церковної доктрини або вступило з нею в конфлікт. Сектанство проявляється у відмові від загального церковного вчення на користь вчення певного вчителя чи групи вірян. Зазвичай такі групи демонструють агресивне ставлення до інших віруючих і з часом можуть повністю розірвати єдність із церквою. У крайніх формах сектанство здатне дійти до проголошення вчень окремих лідерів рівними вченням Христа та Євангелії [11].

Відповідно до походження секти поділяють на кілька умовних груп: 1) західні секти, що мають християнське походження та у вченні яких центральне місце належить викривленому або доповненому елементами інших релігій християнському вченню; 2) східні секти, основа віровчення яких ґрунтується на елементах східних релігій, таких як індуїзм, буддизм, іслам та інших; 3) секти нового часу, що сформувалися переважно під впливом сучасного неогностичного руху «New age», для яких характерним є синкретизм – поєднання своєрідно трактованих елементів християнства, східного містицизму та окультизму; 4) неоязичницькі секти, вчення яких зосереджуються на поверненні до язичницьких коренів та базується на крайньому націоналізмі [1, с. 15–16].

Часто терміни «секта» і «культ» застосовуються як синоніми, проте між ними існують відмінності. Культу, порівняно з сектою, притаманна більш жорстка ієрархічна структура з чітко вираженим лідером чи групою лідерів, які контролюють та маніпулюють своїми послідовниками. Він часто характеризується ізоляцією від зовнішнього світу, маніпулятивними та контролюючими методами, надмірною прив'язаністю до лідера чи ідеології тощо [12].

Культи, подібно до сект, становлять особливі релігійні групи. Водночас їх розуміння з кінця XX століття втрачає нейтральне забарвлення та останнім часом часто подається у негативному сенсі. Разом із тим, варто відзначити, що більшість релігій розпочинали своє існування як культи, поступово трансформуючись у більш масштабні й організовані форми. Іноді терміни «культ» та «секта» застосовуються як синонім до поняття «нові релігійні рухи», хоча цей термін був введений у наукових обіг саме для того, щоб замінити їх.

Згідно з релігійним трактуванням поняття «деномінація» подається у двох значеннях:

1) у християнстві як тип релігійної організації, що становить проміжну ланку між сектою та церквою, або як церква на стадії її становлення; 2) конфесія чи віросповідання [3]. Як відзначає Х. Казанова, цим терміном користуються переважно в Сполучених Штатах для позначення релігійної приналежності чи самоідентифікації віруючих. Деномінація не є ні церквою, ні сектою, а натомість відображає рівноправну категорію релігійної організації, позначаючи усі релігії рівними та конкуруючими між собою. «Деномінація, – наголошує він, – означає просто ім'я, яким я сам себе називаю і за яким мене розпізнають інші» [5]. Відповідно, можна відзначити, що деномінація становить велику релігійну організацію, що не претендує на офіційне чи державне визнання. Вона є однією з багатьох релігійних груп, таких зокрема як баптисти, африканська методистська єпископальна церква, католики, адвентисти сьомого дня тощо.

Еклезія (від грец. «зібрання», «збори») – багатозначний термін, який вживався у різних історичних і релігійних контекстах, таких як: 1) всенародні збори чи віче у Стародавній Греції; 2) ранньохристиянські громади як зібрання віруючих у Стародавньому Римі; 3) у християнстві – церква як об'єднання людей, вибраних та покликаних Богом; згромадження, що формує та гуртує спільноту одновірців [4]. У соціології поняття «еклезія» вживається при описі релігійної групи, до якої належить більшість членів суспільства.

Релігійні організації відіграють значну роль у формуванні впливу на суспільство загалом та на окремих віруючих, зокрема. Одним із ключових аспектів їхньої діяльності є вплив релігійних норм на сучасне правове регулювання, що становить важливу складову суспільного розвитку та становлення громади. Як соціальна як цінність релігія пропонує відповіді на різні життєві ситуації, сприяючи ефективному управлінню суспільними процесами.

Невід'ємною властивістю релігійних вірувань є релігійна свідомість, яка відображає ставлення віруючих до світу через систему поглядів та почуттів, заснованих на вірі в надприродне. Вона становить концептуальний аспект релігії, охоплюючи міфи, концепції, ідеї, теорії, уявлення про надприродне, зміст священних текстів та легенд, молитви, догмати тощо, які визнаються як визначені Богом вічні й незмінні істини.

Релігійна свідомість має два взаємопов'язані, хоча й, водночас, автономні рівні: релігійну психологію та релігійну ідеологію. Перша становить сукупність релігійних уявлень, емоцій, настроїв, звичок і традицій, які віруючі засвоюють та реалізують впродовж свого життя, передаючи їх із покоління в покоління. Вона проявляється переважно у повсякденному рівні релігійної свідомості. Друга, у свою чергу, є стійкою системою релігійних кон-

цепцій, розроблених і пропагованих релігійними організаціями через діяльність професійних богословів та служителів. Вона охоплює теоретичний аспект релігійної свідомості, формуючи концептуальну основу релігійних вірувань.

Залучення релігійного чинника до політичної боротьби, надання релігії ключового значення у зовнішньополітичних процесах (наприклад, легітимації мирних угод чи обґрунтування військових дій), зростання фундаменталістських тенденцій та потужний суспільний запит масової свідомості на такі проекти як альтернатива моделі «мультікультуралізму» в умовах глобалізації – усе це, як стверджує О. Козловський, визначає специфіку ролі релігії в сучасному світі. Опосередковане розуміння сутності релігійної свідомості суттєво впливає на формування політичних рішень, пов'язаних із конфесійними питаннями, що підкреслює її важливість у сучасному політичному процесі [6, с. 20–21].

Релігія також відіграє значну роль у формуванні політичної культури суспільства. Так, у країнах із високим рівнем релігійності вона здатна впливати на виборчу поведінку громадян та легітимізацію владних рішень. Водночас надмірна політизація релігії може спричинити й соціальну поляризацію та конфлікти.

Висновки. Враховуючи існуючі підходи до дефініювання релігії в науковому дискурсі, її варто тлумачити як систему вірувань, ритуалів та соціальних структур, що забезпечують інтеграцію суспільства й визначають зміст соціальних дій. Релігія тривалий час залишається важливим чинником формування моральних норм, суспільних цінностей та ідентичності громадян паралельно впливаючи на політичні процеси, виборчі кампанії та державну політику щодо питань моралі, культури, соціального забезпечення тощо. Як соціальний інститут вона виконує низку функцій, серед яких виховання, суспільна консолідація та регулювання поведінкових норм. У різних історичних і політичних контекстах вона може відігравати як стабілізаційну, так і конфліктогенну роль, оскільки політичні сили активно використовують релігійний чинник для мобілізації підтримки та впливу на державне управління.

Значний вплив на свідомість вірян мають релігійні організації, зокрема, секти, культи, деномінації та еклезії, що мають свої особливості, які впливають на соціальну динаміку та механізми релігійної ідентифікації.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Боровець Т. Є. Деструктивний вплив на молодь християнських неорелігійних рухів (на прикладі руху «Діти Бога»). *Наукові записки Національного університету «Острозька Академія». Серія «Психологія і педагогіка»*. 2014. Вип. 27. С. 14–17. URL : <https://eprints.ua.edu/ua/id/eprint/3604/1/6.pdf>

2. Войналович В. Роль релігійного комплексу України у процесах соціальних змін: динаміка суспільних уявлень. *Політичні дослідження*. 2022. № 2(4). С. 85–102. URL : <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/269225/265215>

3. Деномінація. Велика Українська Енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua/Деномінація>

4. Еклезія. Велика Українська Енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua/Еклезія>

5. Карп'як О. Погляд збоку: релігійна система України нагадує американську. BBC NEWS УКРАЇНА. 26.06.2013. URL : https://www.bbc.com/ukrainian/science/2013/06/130626_jose_casanova_int_ko

6. Козловський О. Р. Релігійна свідомість і релігійні практики населення сучасної України як предмет соціально-філософського аналізу. Київ, 2007. 187 с. URL : <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2007/kozlovski.pdf>

7. Пивоварова Н. П. Проблема інтерпретації та операціоналізації термінів «релігія», «віра», «релігійність»: огляд наукових підходів. *Український соціум*. 2014. № 1(48). С. 44–55. URL : https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/44-55_no-1_vol-48_2014_UKR.pdf

8. Пташник-Середюк О. Концептуальні підходи до розуміння релігійної ідентифікації. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політолог. студії*. 2018. Вип. 21. С. 71–77. URL : http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/21_2018/12.pdf

9. Релігія. Велика Українська Енциклопедія. URL : <https://vue.gov.ua/Релігія>

10. Саган О. Н. Культ. Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І.М. Дзюба, А.І. Жуковський, М.Г. Железняк [та ін.]. Київ : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2016. URL : <https://esu.com.ua/article-51444>

11. Секта. RISU. Релігійно-інформаційна служба України. 18.11.2013. URL : https://risu.ua/sekta_n65822

12. Секта – що це таке, суть, ознаки, характеристика і основні риси. TERMIN IN UA. URL : <https://termin.in.ua/sekta/>

13. Шаталович І. В., Байрак Л. Ю. Історична еволюція релігії : навч. посібник. Дніпропетровськ : НМетАУ, 2013. 60 с. URL : https://nmetau.edu.ua/file/religieznastvo_1.doc

14. Яковенко А. І. Трансцендентний інтелігібельно-сенсибельний Бог – Свята Трійця. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2014. № 1. С. 37–42. http://apfs.nuoua.od.ua/archive/1_2014/2014_1.pdf

REFERENCES:

1. Borovets T. YE. (2014). Destructyvnyy vplyv na molod khrystyianskykh neorelihiynykh rukhiv (na prykladi rukhu «Dity Boha») [The destructive influence of Christian new religious movements on youth: the case of the «Children of God» movement]. *Naukovi zapysky Natsionalnoho universytetu «Ostrozka Akademiya». Seriya «Psykhohihiya i pedahohika»*. Vyp. 27. P. 14–17. URL : <https://eprints.ua.edu.ua/id/eprint/3604/1/6.pdf> [In Ukrainian].

2. Voynalovych V. (2022). Rol relihiynoho kompleksu Ukrayiny u protsesakh sotsialnykh zmin:

dynamika suspilnykh uyavlen [The role of Ukraine's religious complex in social change processes: dynamics of public perceptions]. *Politychni doslidzhennya*. № 2(4). P. 85–102. URL : <http://pd.ipiend.gov.ua/article/view/269225/265215> [In Ukrainian].

3. Denominatsiya [Denomination]. Velyka Ukrayinska Entsyklopediya. URL : <https://vue.gov.ua/Деномінація> [In Ukrainian].

4. Ekleziya [Ecclesia]. Velyka Ukrayinska Entsyklopediya. URL : <https://vue.gov.ua/Еклезія> [In Ukrainian].

5. Karpyak O. (2013). Pohlyad zboku: relihiyna systema Ukrayiny nahaduye amerykansku [An outside view: Ukraine's religious system resembles the American one]. BBC NEWS UKRAYINA. URL : https://www.bbc.com/ukrainian/science/2013/06/130626_jose_casanova_int_ko [In Ukrainian].

6. Kozlovskyy O. R. (2007). Relihiyna svidomist i relihiyni praktyky naselennya suchasnoyi Ukrayiny yak predmet sotsialno-filosofskoho analizu [Religious consciousness and religious practices of the population of contemporary Ukraine as an object of socio-philosophical analysis]. Kyiv. 187 p. URL : <https://isnasu.org.ua/assets/files/books/2007/kozlovski.pdf> [In Ukrainian].

7. Pyvovarova N. P. (2014). Problema interpretatsiyi ta operatsionalizatsiyi terminiv «relihiya», «vira», «relihiynist»: ohlyad naukovykh pidkhodiv [The problem of interpreting and operationalizing the terms «religion», «faith», «religiosity»: a review of scholarly approaches]. *Ukrayinskyysotsium*. № 1(48). P. 44–55. URL : https://ukr-socium.org.ua/wp-content/uploads/2014/01/44-55_no-1_vol-48_2014_UKR.pdf [In Ukrainian].

8. Ptashnyk-Seredyuk O. (2018). Kontseptualni pidkhody do rozuminnya relihiynoyi identyfikatsiyi [Conceptual approaches to understanding religious identification]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriya filos.-politolog. studiyi*. Vyp. 21. P. 71–77. URL : http://fps-visnyk.lnu.lviv.ua/archive/21_2018/12.pdf [In Ukrainian].

9. Relihiya [Religion]. Velyka Ukrayinska Entsyklopediya. URL : <https://vue.gov.ua/Релігія> [In Ukrainian].

10. Sahan O.N. (2016). Kult [Cult]. Entsyklopediya Suchasnoyi Ukrayiny / redkol.: I.M. Dzyuba, A. I. Zhukovskyy, M. H. Zheleznyak [ta in.]. Kyiv : Instytut entsyklopedychnykh doslidzhen NAN Ukrayiny. URL : <https://esu.com.ua/article-51444> [In Ukrainian].

11. Sekta [Sect]. (2013). RISU. Relihiyno-informatsiyina sluzhba Ukrayiny. URL : https://risu.ua/sekta_n65822 [In Ukrainian].

12. Sekta – shcho tse take, sut, oznaky, kharakterystyka i osnovni rysy [Sect – what is it, essence, signs, characteristics and main features]. TERMIN IN UA. URL : <https://termin.in.ua/sekta/> [In Ukrainian].

13. Shatalovych I. V., Bayrak L. YU. (2013). Istorychna evolyutsiya relihiyi : navch. posibnyk [The historical evolution of religion: a textbook]. Dnipropetrovsk : NMetAU. 60 p. URL : https://nmetau.edu.ua/file/religieznastvo_1.doc [In Ukrainian].

14. Yakovenko A. I. (2014). Transtsendentnyy intelihibelno-sensybelnyy Boh – Svyata Triytysya [The transcendent intelligible-sensible God – the Holy Trinity]. *Aktualni problemy filosofiyi ta sotsiolohiyi*. № 1. P. 37–42. http://apfs.nuoua.od.ua/archive/1_2014/2014_1.pdf [In Ukrainian].

The essence of the main definitions during the research of religion in the context of socio-political discourse

Naichuk Anton Vitaliyovych

Candidate of Philosophy Sciences,
Associate Professor,
Associate Professor at the Department
of Politological and Philosophical
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko
National University
Ohienko str., 61, Kamianets-Podilskyi,
Khmelnyskyi region, Ukraine
ORCID: 0000-0002-9906-6645

Cherelyuk Yuriy Mykolayovych

Postgraduate Student at the Department
of Political Science and Philosophy
Kamianets-Podilskyi Ivan Ohienko
National University
Ohienko str., 61, Kamianets-Podilskyi,
Khmelnyskyi region, Ukraine
ORCID: 0009-0006-9212-145X

The article deals with the main definitions of the research of religion in the context of socio-political discourse. It is indicated that religion remains one of the key social institutions that shape social norms, values, and the identity of citizens. It has a significant impact on political processes, in particular elections, party support, and the formation of state policy in the areas of morality, culture, and social security. In the current conditions of global challenges, such as migration crises and religious extremism, the study of the religious factor is particularly relevant.

The purpose of the article involves the analysis, definition, and characterization of key categories related to religion, their adaptation to the modern socio-political context.

The research methods include conceptual analysis, which focuses on scientific approaches to defining and interpreting the main concepts related to religion in the context of its social functions and influence on political processes, synthesis, which ensures the integration of the obtained results into a holistic system, as well as a systemic approach, since religion is considered in connection with political processes, culture, morality and social relations.

The results of the research show that religion in a socio-political context should be considered as a complex system of beliefs, ritual practices and social structures, which contributes to social cohesion, plays a key role in shaping the content of socio-political actions, acts as a significant stabilizing factor, but at the same time can be a source of conflicts. It remains an important factor in socio-political life. Religious communities mobilize the masses to support or protest against political decisions, which makes religion an instrument of political influence.

Special attention is paid to the types of religious organizations, in particular ecclesia, denomination, sect, cult, which have a specific impact on religious identification and their role in social dynamics.

Key words: religion, socio-political processes, religious influence, politics, sect, cult, ecclesia, denomination.